

A cantidade e a calidade do galego nos medios

CARME HERMIDA GULÍAS

Instituto da Lingua Galega/Facultade de Ciencias da Comunicación da USC
Universidade de Santiago de Compostela

1. A CANTIDADE DE GALEGO NOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN

No ano 2003 con motivo dunha encarga realizada por Xosé López, coordinador do informe *A comunicación en Galicia 2004* (López 2004), realicei unha pescuda exhaustiva para coñecer cal era o panorama do galego nos medios de comunicación. Os datos obtidos daquela (Hermida 2004a) están maioritariamente vixentes na actualidade, razón pola cal os vou repetir aquí resumidamente facendo mención, iso si, dalgunha modificación que se produciu ó longo destes anos.

A presenza do galego na internet –entendida esta como un medio global– sitúanos no posto trixésimo terceiro na ratio de páxinas por habitante (0,025 p/h)¹, unha cifra que non resulta nada gratificante de a comparar coas 1,764 páxinas por habitante que ten o islandés, lingua que ocupa o primeiro posto, ou as 1,298 p/h que lle corresponden ó inglés. De tódolos xeitos, a comparanza con outras linguas máis próximas, pertencentes a estados ou a países cun desenvolvemento cultural e económico maior có noso –o euskara ten unha relación de 0,138 páxinas por habitante, o catalán de 0,104, o portugués de 0,071 e o castelán de 0,048– permite considerar que, aínda estando en último lugar entre as linguas do Estado, a nosa relación non está tan lonxe da presentada polas dúas linguas estatais da Península Ibérica.

Nas emisións televisivas o galego é a lingua maioritaria, aínda que non a única, daquelas que se realizan en Galicia e para Galicia. Nos receptores das casas galegas, non obs-

¹ Estes datos están tirados do traballo de Gómez Guinovart 2003.

tante, a cantidade de galego que entra é mínima pois queda reducida á programación total da TVG, a unha desconexión da TVE e a algunhas horas da programación das canles locais.

Nas emisións radiofónicas a presenza do galego está adscrita nas cadeas estatais a algunha programación propia moi específica –o programa de información comarcal de Radio Galicia-Cadena Ser, por exemplo– e, nas entrevistas, á lingua empregada pola persoa interpelada, que fai variar a propia do entrevistador/ora. Nas cadeas de ámbito galego a única que ten a lingua propia como base é a Radio Galega, as restantes teñen un comportamento semellante ó das desconexións rexionais das grandes cadeas estatais. Nas emisoras locais e municipais o galego ten unha presenza case única na produción propia, pero non no conxunto da programación porque hai moitas emisoras que a completan con conexións a emisoras que empregan o castelán, como acontece, por exemplo, en Radio Estrada, que realiza toda a súa programación propia en galego, pero conecta con Radio Nacional de España nos informativos horarios.

Na prensa non diaria obsérvanse dúas tendencias contrapostas, unha aposta clara polo uso da lingua galega, tanto en medios dedicados ó conxunto de Galicia –con semanarios como *A Nosa Terra*, revistas como *Tempos Novos*– coma naqueles de ámbito comarcal ou local, entre os que están cabeceiras como *A Peneira*, *O Sil* etc., e o mantemento da estrutura idiomática da prensa xeneralista: o idioma da redacción é o castelán aínda que se admiten colaboracións en galego e mesmo se emprega este idioma para a redacción das noticias. Este último é o comportamento de publicacións mensuais como *El Entorno Metropolitano*.

A prensa diaria de información xeral continúa a redactarse basicamente en castelán. A principal diferenza do ano 2007 fronte á comentada para o ano 2003 é a aparición dun xornal gratuíto, *De Luns a Venres*, escrito en galego, que se vén sumar á outra cabeceira diaria en galego, *Galicia Hoxe*.

En abril do 2007 Abad *et alia* publicaron un traballo que recolle unha nova medición do galego nos xornais realizada no ano 2006. Aínda que o sistema de análise dos dous traballos, o de Hermida 2004a e de Abad 2007, é común en varios puntos –medición en centímetros, inclusión da publicidade, non contabilización das citas etc.– non son totalmente equiparables debido á diferenza entre o número de exemplares analizados, dous, un de fin de semana, en Abad e sete, correspondentes a unha semana completa, en Hermida. Así e todo, como mostra dunha tendencia pode resultar ilustrativo facer unha comparación (cadro 1) entre as cifras dun e doutro ano.

Cadro 1: porcentaxe de uso do galego nos diarios

ANO	AD	DdA	DdF	DdP	ECG	EIG	EP	FV	LO	LR	LVG
2003	5.69	11.69	6.61	9.42	8.58	3.43	7.83	5.39	3.53	6.94	7.20
2006	14.1	24.3	9.9	4.8	4.1	2.9	4.6	5.3	16.5	8.1	4.8

Fronte ás do 2003, as porcentaxes de galego inseridas nos xornais no 2006 reflicten un forte aumento para algunhas cabeceiras, caso de *La Opinión* (LO), que sobe do 3.53% de espazo escrito en galego ó 16.5%; do *Diario de Arousa* (DdA), que ascende do 11.69% ó 24.3%; e do *Atlántico Diario* (AD), que pasa do 5.69% ó 14,1%. Menor é o aumento experimentado polo *Diario de Ferrol* (DdF), que pasa do 6.61% no 2003 ó 9.9% no 2006; e por *La Región* (LR), que sobe do 6.94% ó 8.1%. Os descenso máis salientables na cantidade de texto escrito en galego corresponden ó *Diario de Pontevedra* (DdP), que baixa do 9.42% no 2003 ó 4.8% no 2006; a *El Correo Gallego* (ECG), que pasa do 8.58% ó 4.1%; *El Progreso* (EP), que diminúe o espazo do 7.83% ó 4.6%; e *La Voz de Galicia* (LVG), cunha mingua que vai do 7.20% ó 4.8%. *El Ideal Gallego* (EIG) presenta un lixeiro descenso –do 3.42" ó 2.9%– mentres o *Faro de Vigo* (FV) mantén as mesmas porcentaxes.

As diferenzas no número de exemplares analizados, xa comentadas antes, fan recomendable non tomar estes datos ó pé da letra, senón como unha tendencia que se pode resumir así: segundo os resultados obtidos en novembro do 2006 por comparación cos do 2003, os xornais *Atlántico Diario*, *Diario de Arousa*, *Diario de Ferrol*, *La Opinión* e *La Región* demostran un certo interese por aumentar o número de textos en galego nas súas páxinas; o *Diario de Pontevedra*, *El Correo Gallego*, *El Ideal Gallego*, *El Progreso* e *La Voz de Galicia* parecen apostar pola tendencia contraria, reducir o espazo dos textos en galego. O *Faro de Vigo* é o único que mantén unha postura similar á do ano 2003.

Globalmente e á vista dos datos anteriores, cumpriría dicir que os medios escritos en castelán tenden a aumentar a cantidade de galego nas súas páxinas, aínda que este ascenso é moi pouco significativo e mesmo pode pasar inadvertido.

2. AACTITUDE PERANTE O GALEGO DOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN

Na conclusión do estudo de Hermida 2004a: 147 afirmábase que existen determinados comportamentos –presións a comentaristas en galego para que escriban en castelán e esixencia de uso do castelán ós novos opinadores, entre elas– nos medios escritos

«que demostrarían que o principal interese das empresas é evitar unha maior visibilidade do idioma». Vendo cal é o comportamento dos medios verbo da información que se lle transmite en galego, intentarei hoxe cuantificar e mostrar a vixencia hoxe do dito naquel momento.

As casualidades fixeron que neste ano 2007 tivese acceso directo ó traballo desenvolvido polo gabinete de comunicación dun concello e tamén ó xeito en que a información xerada por el era recollida nos medios. O contraste entre a lingua da fonte da noticia e a lingua da noticia inserida nos medios escritos pareceume un bo criterio para comprobar a receptividade que os textos en galego teñen nas empresas.

Entre o 1 e o 14 de outubro do 2007, o Gabinete de Comunicación do Concello de Teo, que estrema co concello de Santiago de Compostela, emitiu en galego, único idioma que emprega, 18 notas de prensa que tiveron acollida nos xornais da zona convertidas en 31 noticias. Da confrontación das notas –fonte– coa noticia escrita obtéñense os seguintes datos:

- a) Malia que a fonte ten como lingua única de expresión o galego, ningunha das noticias que nela se basean aparece en galego. Aínda máis, hai varios casos en que palabras que na nota ían entrecomiñadas por seren citas textuais aparecen recollidas nos xornais tamén entrecomiñadas, pero en castelán.

Emitido	Publicado
«É o recoñecemento da xente de aquí, do teu concello»	«Es el reconocimiento de la gente de aquí, de tu ayuntamiento» (<i>El Correo Gallego</i> , 3 de outubro do 2007)
«Co convencemento de que o nome de Mosquera apareza en próximas revisións da obra»	«Con el convencimiento de que el nombre de Mosquera aparezca en las revisiones de la obra» (<i>El Correo Gallego</i> , 3 de outubro do 2007)
«Para trasladarlle entre outras estas reivindicacións en materia educativa»	«Para trasladarle entre otras estas reivindicaciones en materia educativa» (<i>El Correo Gallego</i> , 6 de outubro do 2007)

Independentemente de calquera valoración, este comportamento supón un incorrecto emprego das comiñas, que só se xustifican porque reproducen algo literalmente. A modificación do idioma en que se realiza esa emisión esixe a desaparición das comiñas ou a conservación das palabras no idioma en que se dixeron.

- b) Quitadas dúas novas de elaboración propia do xornalista, as restantes 29 recollen toda ou parte da información da nota de prensa. A principal contribución da redacción do xornal a esas noticias é o labor de tradución do galego ó castelán. Ben é verdade que nalgúns casos –os menos– tamén hai un esforzo suplementario para refacer os textos, entendendo como tal unha nova organización da información, unha ampliación lóxica ou unha selección de contidos, como se pode ver neste exemplo extraído do gratuito *Santiago Siete* do día 11 de outubro.

Numerosos usuarios ya hacen uso de la nueva red inalámbrica

COMUNICACIONES ■ INSTALADA UNA RED WIFI

Ya se puede navegar gratis por Internet desde el móvil o desde el portátil en Teo

REDACCIÓN - SANTIAGO

NAVEGAR GRATIS por Internet ya es posible en Teo. Y es que el departamento de Cultura del Concello ha instalado esta misma semana una antena externa en el edificio del juzgado.

La intención es dar una cobertura wifi a todos los vecinos de Teo que así lo deseen, sin coste alguno y en un radio de aproximadamente unos 700 metros cuadrados en las aproximaciones del punto

a la casa en la que está el Juzgado, a la Ramallosa y a la zona de la Casa del Concello.

La red, que nace con el nombre de Teo Dixital, dará cobertura hasta a 50 personas conectadas de manera simultánea.

¿Cómo conectarse?

Los internautas podrán conectarse a esta nueva red inalámbrica con un ordenador portátil, un pocket PC o PDA o incluso móviles, siempre y cuando tengan instalada una

La red dará cobertura a unos 50 usuarios conectados a la vez

de acceso.

ADSL de un mega

Los usuarios podrán disfrutar de una conexión ADSL de un mega y la conexión podrá ser continuada hasta un máximo de tiempo de 12 horas. La nueva red dará cobertura al parque posterior

antena wifi.

El proceso para la conexión es sencillo. Los usuarios deben buscar redes inalámbricas disponibles, de las que aparezcan deberán seleccionar Teo Dixital. A continuación deberán aceptar y disfrutar de la nueva conexión inalámbrica.

NOTA DE PRENSA***TEO DIXITAL É A PRIMEIRA ZONA WIFI GRATUITA DO CONCELLO***

- O Departamento de Cultura instalou unha antena omnidireccional na parte traseira do Xulgado na Ramallosa
- Poderán estar conectados ata un máximo de 50 persoas de xeito simultáneo e un máximo de 12 horas continuado

05 de outubro de 2007. Os cidadáns de Teo xa contan coa primeira zona wifi gratuita no concello, Teo Dixital. O departamento de Cultura vén de instalar unha antena externa no edificio do Xulgado para dar cobertura wifi sen coste nun radio de 700 metros cadrados ó redor do punto de acceso.

Instalouse unha antena omnidireccional que facilita unha cobertura en forma de elipse ó redor da mesma. A zona de cobertura céntrase no parque posterior á casa na que está o Xulgado, na Ramallosa e na zona da Casa do Concello.

Os usuarios poden desfrutar dunha conexión ADSL dun mega e a conexión pode ser continuada ata un máximo de tempo de 12 horas. Teo Dixital, a zona wifi, dará cobertura ata a 50 persoas conectadas de maneira simultánea. Os internautas poden conectarse cun ordenador portátil, un pocket PC ou PDA ou móbiles, sempre que teñan instalada unha antena wifi.

O proceso para a conexión é sinxelo. Os usuarios deben buscar redes inalámbricas, das que aparezan deben seleccionar Teo Dixital. Aceptan en conectar e a desfrutar da conexión.

Concello de Teo
Departamento de comunicación
Cruz Devesa
comunicacion@concellodeteo.com
Tlf. 981 81 57 00// 629 631 487

Casos hai en que a noticia emitida é unha simple tradución que mesmo pode non ser correcta, como se ve neste solto publicado o 07 de outubro do 2007 en *La Voz de Galicia*, que se presenta confrontado coa nota-fonte:

Publicado	Emitido
INFORMÁTICATeo. El aula de informática del Concello de Teo presenta una oferta formativa hasta finales de año destinada a todos los públicos. Se ofrecerá un curso de Windows y de Internet dirigido a personas mayores de 16 años. El plazo de inscripción termina el 10 de octubre; el curso tiene un coste de quince euros y se realizará un grupo en horario de mañana y otro de tarde. El aula de informática en A Ramallosa permanecerá abierta para uso gratuito durante varias horas al día.	04 de outubro de 2007. A aula de informática do concello de Teo presenta unha oferta formativa ata finais de ano destinada a todos os públicos. Entre as accións programadas destaca a celebración de cursos de Windows e de Internet dirixidos a persoas maiores de 16 anos. O prazo para inscribirse nos mesmos remata o próximo 10 de outubro. O custo por curso é de 15 euros e realizarase un grupo en horario de mañá e outro de tarde. Cada un dos cursos divídese en varios módulos e os interesados poden matricularse na totalidade ou só nalgunha parte do mesmo. A aula de informática, ubicada na Ramallosa, tamén está aberta ao público de xeito gratuito nas horas que non se desenvolve ningún curso. Así as persoas interesadas poden acudir para facer uso dun ordenador entre as 08.00 e as 09.00; de 13,00 a 14,00 horas e de 16,00 a 18,00 horas (...)

O visto con anterioridade demostra que a presenza do galego nos medios de comunicación está condicionada por unha política empresarial e/ou persoal –sostida polo profesional– hostile ó idioma, que se manifesta claramente cando as reproducións case literais das notas de prensa pasan obrigatoriamente, e tamén exclusivamente, pola tradución do galego ó castelán.

3. A CALIDADE DO GALEGO NOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN

Para a análise da calidade da lingua empregada polos medios optei por examinar a programación nocturna da Radio Galega² das 21:30 ás 23:30 horas do día 20 de outubro

² Os exemplos tomados deste medio levarán a abreviatura RG.

e as noticias recollidas nas versións electrónicas do *Xornal.com*³ do 18 e 19 de outubro e do gratuito *De luns a venres*⁴ do día 20 de outubro do 2007. Aínda que o número de erros foi considerable, o espazo aconsellable para un traballo destas características recomenda recoller neste capítulo só os erros que se repiten máis dunha vez nos textos analizados e empregar para exemplificalos un número de exemplos reducido. Esta escolma necesaria fai que nos textos usados como exemplos duns erros aparezan outros que, polo dito, non son comentados no apartado correspondente.

3.1. Plano fonético

Os trazos suprasegmentais incorrectos detéctanse fundamentalmente en intervencións non espontáneas, en lecturas en que se aposta por unha entoación moi pouco marcada das oracións interrogativas, cun comezo moi baixo e unha cadencia pouco pronunciada; e o emprego da anticadencia nas pausas remarcadoras.

A pronuncia dos fonemas consonánticos presenta os seus maiores erros na realización como alveolar da nasal velar⁵ en casos como *administració[n]*, *Breogá[n]*, *actuació[n]*, *chega[n]* as *emocións*...

Entre os xornalistas que participan no programa examinado⁶ o sistema vocálico caracterízase, en xeral, por presentar unha realización das vogais medias con moi pouca distancia entre as abertas e as pechadas. De feito, hai un conxunto de palabras que se deben pronunciar cunha vogal media aberta e o que se escoita é unha media pechada. Iso é o que acontece con *qu[e]res*, *t[e]ñen*, *mull[e]res*, *f[o]rte*, *[é] v[e]nres*, *oit[e]nta*, *n[o]so*, *trint[e]n[o]ve*, *interfer[e]ncia*.

A tendencia contraria, a de pronunciar unha vogal media aberta onde corresponde unha media pechada escóitase en *b[ɔ]as* ou nalgunhas palabras do enunciado *se v[ɛ]s un accidente*, *s[ɛ] prudente*.

³ A abreviatura XC acompañará os exemplos escolmados deste xornal.

⁴ Os exemplos deste gratuito estarán acompañados da abreviatura LV.

⁵ En todo o tempo analizado só se detectou un caso, na palabra *dixo*, en que a fricativa palatal xorda non aparece suficientemente palatalizada.

⁶ Deixamos á marxe desta análise os personaxes entrevistados e as persoas participantes no faladoiro.

3.2. Plano ortográfico

A prensa escrita analizada conculca as regras de acentuación en dous aspectos fundamentais e contrapostos, a presenza do acento ortográfico en palabras que non deben levalo⁷ e a súa ausencia cando é obrigatorio o uso desta marca gráfica. Exemplos do primeiro erro vense en palabras como *principáis* [principais], *residuáis* [residuais], *sí* [sí], *¿por qué?* [¿por que?], *sentíuse* [sentíuse], *demáis* [demaís], *estáse* [estase], *cíclicamente* [cíclicamente]; *mín* [mín], *exhibíu* [exhibiu], tomados todos de *Xornal.com*. Pola contra, nas palabras *substituíndo* [substituíndo] e *melloraran* [mellorarán] –futuro–, do *Xornal.com*, e *ven* [vén] –de vir– (*De luns a venres*), falta o necesario acento.

Aínda que, en xeral, as amálgamas e contraccións de preposición e determinante aparecen ben resoltas, hai algúns casos en que non se presentan correctamente, como en *de unha* [dunha], *en este* [neste] –que se escoitaron na *Radio Galega*–, *en outras* [noutras] e *con o ruído* [co ruído] (XC). Este erro detéctase con máis asiduidade cando a preposición se acha ante o artigo dun nome propio, encontro que adoita presentarse sen amalgamar en moitos casos: *barrio de Os* [dos] *Rosales en A* [na] *Coruña* (XC).

A mala segmentación das palabras detéctase en *asimesmo* (LV) e *aparte* (XC), que deben escribirse separadas, e a segunda con acento: *así mesmo*, *á parte*. O numeral *vintecatros* (XC) debe grafarse *vinte e catros*⁸, de acordo coa última reforma ortográfica.

A falta de adecuación do escrito ás modificacións incluídas na edición das *Normas* do 2003 tamén se detecta na solución dada á primeira consoante dos grupos cultos, ben porque falta –*sustancia* [substancia] (LV)–, ben porque sobra –*infraestructuras* [infraestruturas] (XC), *dictar* [ditar] (LV), *traducción* [tradución] (LV).

Verbo da puntuación, os numerosos usos incorrectos detectados están relacionados co emprego da coma, tanto pola súa presenza cando é innecesaria, como pola súa ausencia cando sería precisa.

⁷ Así acontece en exemplos.

⁸ Así é desde o ano 2003 (*Normas* 2003: 100).

Exemplos de puntuación incorrecta por ausencia dunha coma:

Na Coruña, á unha e media da tarde [,] o tenente de alcalde... (XC)

E que [,] a continuación, se debaterá no pleno... (XC)

Advertindo que [,] en caso de chegar a un conflito armado, a culpa sería exclusivamente «da política arrogante e expansionista». (LV)

Inclúen, ademais [,] a consolidación e ampliación do equipo... (XC)

Exemplos de puntuación incorrecta por unha presenza abusiva da coma en circunstancias en que resulta innecesaria, especialmente antes da coordinación con *e*, colocada entre o suxeito e o verbo ou para separar un verbo do seu complemento obsérvanse nos seguintes casos:

Blick tivo que emigrar a Portugal en 1971, [] e ali foi onde... (XC)

A creación de 32.400 empregos, [] e o incremento do 2,4% na ocupación... (XC)

Acaban afectando á poboación civil, [] e só conseguen radicalizar máis a postura... (LV)

Todas estas actuacións que están en marcha neste concello, [] supoñen un investimento... (XC)

O vindeiro 19 de outubro, venres, o Gran Hotel da Toxa (Pontevedra), [] acollerá a XII edición da Noite Galega... (XC)

Deixou hoxe o seu cargo, [] co beneplácito do presidente... (LV)

A Consellaría de Innovación e Industria vén de poñer en marcha o portal web do Observatorio Galego da Sociedade da Información (OGSI), [] co obxectivo... (XC)

Para impulsar unha baixada no prezo do cereal, [] o Estado incorporará ao cultivo 730.000 hectáreas de terra... (LV)

O mellor resumo deste apartado aparece no enunciado *Putin esixíalle a Bush que deixase en paz a Irán, e de paso, que se retirase de Iraq* (LV) que presenta os dous erros máis comúns detectados na puntuación na medida en que lle sobra a primeira coma e falta a que debería marcar o inicio do inciso: *Putin esixíalle a Bush que deixase en paz a Irán e, de paso, que se retirase de Iraq*.

A importancia que ten unha correcta puntuación vese no seguinte exemplo que, pola ausencia dunha coma, resulta de difícil comprensión: *O portal, que segue a desenvolverse, foi realizado na súa totalidade en código aberto, utilizando a ferramenta de xestión de contidos (CMS) Typo3[,] e conta con avanzados criterios de accesibilidade e licenzas Creative Commons (XC)*

3.3. Plano morfolóxico

Neste apartado son escasos os erros detectados. Límitanse á presenza de dúas formas verbais, *din* (XC) e *podan* (RG), no canto das correctas *dei* e *poidan*; e á mala escolla do alomorfo *gran* cando o substantivo ó que modifica comeza por vogal, circunstancia en que é obrigatorio a presenza de *grande*: *gran* [grande] *oportunidade* (XC).

3.4. Plano sintáctico

A sintaxe é, sen dúbida, o campo en que a lingua empregada polos medios presenta un número maior de erros, que afecta especialmente á colocación do pronome átono, ó uso das preposicións, ó emprego dos tempos verbais ou á falta de concordancia.

- *Colocación do pronome*

Os erros na colocación do pronome átono maniféstanse porque este se antepón ó verbo cando é de regra a súa posposición ou, á inversa, porque se pospón ó verbo cando o axeitado é a súa anteposición:

Pronomes antepostos incorrectamente:

Ademais se atopa en trámite unha queixa... (XC)

Que a nación española non existe o sabe tamén até o máis burro... (XC)

Me deixa vostede asombrado (RG)

Ti nos contabas que non era así (RG)

E lle din que si (RG)

Pronomes pospostos indebidamente:

Xa que desde o departamento de Participación Cidadá preténdese reforzar...
(XC)

Apunta que dende a concellaría calquera medida artellarase... (XC)

A foto que Alberto Díaz, Korda, tiroulle... (LV)

Na lingua espontánea actual é de norma que a presenza do complemento indirecto na oración sexa anticipada pleonasticamente polo pronome correspondente (*non llo deas a Ana*). Aínda que esta repetición funcional é unha redundancia clara que mesmo

contradí o espírito do pronomes –substituto do nome–, a percepción do falante e o espírito da lingua fan recomendable a extensión deste uso á lingua escrita⁹:

Para [lle] facer fronte ao incremento das pensións... (XC)

Problemas que o botellón [lles] ocasiona aos veciños da Cidade Vella... (XC)

Unha norma, vixente dende hai 15 anos, que [lles] esixe aos produtores deixar de semantar... (LV)

- *Usos das preposicións*

Verbo das preposicións detectáronse ausencias incorrectas das preposicións *con* (*que non conte entre os seus produtos ou decoración algunha referencia LV*) e *a* (*grazas a súa bagaxe XC; privilexiar a maternidade fronte a paternidade XC*), pero, sen dúbida, os erros máis repetidos son os que fan referencia á presenza innecesaria da preposición *a* co complemento directo ou coa perífrase de futuridade con *ir*:

Reúne a 300 profesionais... (XC)

Quen ataca á coroa? (XC)

Para asesorar ós concellos... (LV)

Acompañarán ao compositor... (LV)

Que se van a detaber... (RG)

A locución propositiva *cara a*, que só se debe empregar para indicar dirección, úsase indebidamente cando se lle dá o valor de finalidade que lle corresponde a *para*:

Nunha situación de maior fortaleza de cara ao futuro... (XC)

Manteña unhas boas perspectivas cara o próximo exercicio... (XC)

Aínda que nas gramáticas do idioma nada se di ó respecto, particularmente considero que a non repetición da preposición –e mesmo do determinante– nas coordinadas é un uso inconveniente que deriva da falsa crenza de que nestas estruturas é condenable a reiteración dos elementos comúns ás dúas¹⁰:

⁹ A tendencia da lingua a estender este uso é recoñecida por Hermida (2004b: 81) e Freixeiro (2006²: 133).

¹⁰ Véxase o dito en Hermida (2004b: 197-199).

Enfocados á autonomía persoal e a [á] inserción laboral (XC)

A súa inquedaña á Consellería de Educación, ao Concello da Coruña e mesmo a [á] Asociación de Pais... (XC)

O desprezo dos aduladores do poder e os [dos] escravos do mercado global... (LV)

Para a mellora da seguridade vial e [das] obras públicas... (LV)

- *Uso dos tempos verbais*

Entre as incorreccións relativas ós tempos verbais cómpre salientar a presenza da perífrase *ter + participio* para indicar unha acción rematada no pasado (*parecen coincidir en que os plans estatais para reducir a siniestralidade en Galicia teñen fracasado* XC), uso en que é competente o pretérito (*fracasaron*); ou a alternancia entre o futuro e o pospretérito para indicar dúas accións posibles que están no mesmo plano temporal: *previsiblemente, o Tratado de Reforma será aprobado... e tomaría* [tomará] *tamén o nome...* (XC).

A ausencia do infinitivo conxugado, tanto en casos en que é obrigatorio o seu uso coma naqueles en que é recomendable, é o erro máis común entre os relativos ás formas verbais e tamén o máis condenable na medida en que supón prescindir dunha solución galega diferencial para optar por outra propia tamén do castelán, lingua cunha gran capacidade fagocitadora:

Antes de viaxar [viaxaren] aos seus países, os alumnos recibirán os seus diplomas... (XC)

Animou aos cidadáns a participar [participaren] nos actos... (XC)

A obriga dos cidadáns de cumprir [cumpriren] as ordenanzas... (XC)

Os tres grupos manterán xa o vindeiro venres un encontro para establecer [estableceren] o método de traballo... (XC)

- *Faltas de concordancia*

As faltas de concordancia detéctanse entre o relativo e o seu antecedente, o pronome e o seu referente; e, especialmente, entre o suxeito e o verbo ou entre aquel e o seu predicativo:

580 millóns de euros, ó [ós] que lle [lles] hai que sumar unha partida de 200 millóns... (LV)

Para conseguir unha cooperación completa entre Irán e a ONU que permitan [permita] cancelar ou controlar completamente a política nuclear... (LV)
Pretende frear a industria nuclear do país persa, ante a posibilidade de que poidan [poida] chegar ós coñecementos... (LV)
Trátase de vencer o escollo chino, que é unha aliada tradicional de Birmania... (LV)

- *Outros erros*

Entre outros erros sintácticos paga a pena salientar a aparición incorrecta do determinante identificador *mesmo* con valor déctico, doadamente corrixible cunha coordinación de elementos ou cun pronome posesivo

Ligada ao cumprimento de obxectivos medibles, á responsabilidade da xestión, e á transparencia da mesma (XC) = ... á responsabilidade e á transparencia da xestión / á responsabilidade da xestión e á súa transparencia.
A falta de industria e/ou a promoción da mesma (XC) = a falta de industria e da súa promoción / a falta de industria e/ou a súa promoción.

3.5. Plano léxico

Canto ó léxico, as máis das formas erradas sono por tratárense de palabras procedentes da lingua castelá que teñen unha correspondente correcta en galego. Velaí unha pequena selección das que se atoparon:

XC: *plan* [proxecto], *a continuación* [deseguido], *sondeo* [sondaxe], *frente* [fronte], *sóname* [sóame]; *si* (conx.) [se]; *interés* [interese]; *veintena* [vintena]; *custe* [custo]; *aportar* [achegar, proporcionar]...

LV: *icono* [icona]; *diseño* [deseño]; *amistoso* [amigable]; *inversión* [investimento]; *aportacións* [achegas, contribucións]; *chino* [chinés]; *sureste* [sueste]; *rearme* [rearmamento]; *espoleadas* [esporeadas, aguilloadas]...

RG: *saludar* [saudar], *hombre* (interx.) [home]; *usté* [vostede]; *Dios* [deus]; *averiguar* [pescudar, investigar]; *diputados* [deputados]...

A galeguización incorrecta de castelanismos obsérvase en *orixen* (RG) [orixe]; *reflexado* (XC) [reflectido]; *siniestralidade* (XC) [sinistralidade]; *plantexar* (XC) [presentar]; *desfrutan* (LV) [gozan].

O sintagma *medio ambiente* (XC) é unha redundancia popularizada dende o castelán que se debe resolver co emprego exclusivo ou de *medio* ou de *ambiente*¹¹; *respostar* (XC) é unha forma galega, pero o seu significado de ‘resposta violenta’ de ningún xeito se intúe no contexto en que se introduce: «A Xunta achega unha recente enquisa, Clima Social de Galicia 2007, para respostar a esta cuestión». *Estudios* (XC) era a única solución admitida ata o 2003, que hoxe hai que substituír polo normativo (*VOLGa* 2004) *estudo*; *a partires de* (XC) é un pseudogaleguismo creado na primeira metade do século XX para fuxir da forma propia *a partir de*; *planexar* (XC) é outro pseudogaleguismo que foxe de *planear*, forma propia coincidente co castelán; *non en tanto* (XC) é un invento resultado dunha mala interpretación da composición da correcta *no entanto*. *Ningunear* (XC) é unha palabra de recente creación no castelán sobre a base de ‘ninguno’, que en galego se pode evitar usando formas como *relegar* e *postergar*, por exemplo. A palabra *fueros* é un castelanismo substituíble nas súas acepcións rectas (Seco / Andrés / Ramos 2005) polo galego *foro*.

3.6. Plano estilístico

No plano estilístico son moitos os exemplos que se poderían traer aquí de escollas pouco atinadas, pero como se trata dunha percepción bastante subxectiva, limitarémonos a salientar só algunhas daquelas que revelan un desleixo e unha falta de atención ó escrito. Neste caso están aquelas en que hai repeticións cargantes de estruturas ou de lexemas doadamente corrixibles:

Tanto Filipe Santo como Blick están emigrados en Portugal, como tantos outros caboverdianos. Filipe Santo dedícase tanto á música como ás artes plásticas (LV).

Non é a primeira vez que o alto cargo pretendía cesar no seu cargo (LV).

Antes de viaxar aos seus países, os alumnos recibirán os seus diplomas (XC)

Un primeiro esbozo do borrador do texto (XC)

No programa examinado da *Radio Galega* detectouse unha tendencia á coloquialidade que non é criticable, pero mesmo dentro deste nivel si é censurable o emprego de solucións pouco axeitadas como os castelanismos *bueno* –do que se contaron máis de vinte repeticións–, *o sea*, *se dios quere*, *chívase* e formas pouco recomendables como *verdá*. A pronuncia da conxunción copulativa *e* como unha semivogal que forma ditongo

¹¹ O adxectivo ‘ambiental’ é a forma correcta para o indebido *medioambiental*.

coa vogal inicial da palabra seguinte (*i-esta*) non se debe considerar condenable en ningún dos estilos da oralidade, pero si a súa aparición como vogal (*i non o chamou*).

É criticable, e tamén parece politicamente incorrecto e pouco solidario, que dos catro xornalistas que pronuncian o apelido catalán *Maragall* ningún faga o esforzo de articular a lateral palatal en posición final e todos se contenten con pronunciar a lateral alveolar, desprezando neste punto a imitación do idioma de procedencia –se cadra porque é o catalán– do apelido e optando por seguir o modelo castelán.

Sen dúbida, os erros detectados nos textos informativos, sexan estes orais ou escritos, presentados nunha listaxe como a que se acaba de facer aquí poden chegar a convencer de que o galego dos medios está fortemente deturpado. Particularmente considero que isto non é así: o galego empregado nos medios é basicamente correcto, aínda que hai erros salientables que cumpriría corrixir. O máis preocupante é, sen dúbida, que a maior parte dos erros inciden nos trazos lingüísticos exclusivos e diferenciadores do galego: entoación das interrogativas, pronuncia do [ɾ] e das vogais medias abertas, colocación do pronome, preposición *a* co complemento directo etc.

4. CONCLUSIÓNS

Verbo da presenza do idioma nos medios, cómpre dicir que esta é testemuñal ou residual, afirmación que se sostén mesmo tendo en conta o número de empresas que empregan o galego como canle única de transmisión das súas informacións.

Aínda que coa introdución da lingua propia de Galicia nos medios que se expresan basicamente en castelán se pretenda dar unha imaxe contraria, o comportamento das empresas coas informacións que lles chegan en galego, traducíndoas sistematicamente ó castelán, demostra que son fundamentalmente castelanófilas e profundamente galegóforas. É probable que a posición do galego na sociedade, o propio uso dalgúns dos seus traballadores e traballadoras e, especialmente, a cantidade de cartos que están a recibir da Xunta por manteren esa presenza residual sexan as únicas pexas que lles impiden eliminar definitivamente o idioma de Rosalía das súas páxinas e emisións.

As informacións que optan polo galego como lingua de comunicación teñen un nivel de corrección mínimo. Así e todo, os graves descoidos que se detectan, especialmente nos aspectos que o definen como lingua, poden acabar por alterar a súa evolución espontánea e diferenciada para acabar por subsumila no ámbito do castelán.

BIBLIOGRAFÍA

- Abad de Larriba, A. *et alia* (2007): «Presenza da lingua galega nos xornais de Galicia», en *Longa Lingua* 3 (abril 2007), 30-37.
- Freixeiro Mato, X. R. (2006): *Gramática da lingua galega. II. Morfosintaxe*. (Vigo: Edicións A Nosa Terra).
- Gómez Guinovart, X. (2003): «A lingua galega en Internet», en A. Bringas / B. Martín (2003): *Nacionalismo e globalización: lingua, cultura e identidade*. (Vigo: Servizo de Publicacións da Universidade, 71-88).
- Hermida Gulías, C. (2004a): «Presenza do galego nos medios de comunicación», en X. López (coord.) (2004): *A comunicación en Galicia 2004*. (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, 131-148).
- Hermida Gulías, C. (2004b): *Gramática práctica. Morfosintaxe*. (Santiago: Sotelo Blanco).
- López, X. (coord.) (2004): *A comunicación en Galicia 2004*. (Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega).
- Normas*: Real Academia Gallega / Instituto da Lingua Galega (2003): *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*. (Vigo: Real Academia Gallega / Instituto da Lingua Galega).
- Seco, M. / Andrés, O. / Ramos, G. (2005): *Diccionario del español actual*. (Madrid: Aguilar).
- VOLGA*: M. González González / A. Santamarina Fernández (2004): *Vocabulario ortográfico da lingua galega*. (A Coruña: Real Academia Galega / Instituto da Lingua Galega).